

НА ИСПИТ КОХАБИТАЦИЈАТА МЕЃУ ПРЕТСЕДАТЕЛОТ И ПРЕМИЕРОТ

■ Пишува: Кокан СТОЈЧЕВ

Уставните измени кои се поврзани со реформите во македонското правосудство повторно го активираат прашањето дали на релација претседател Бранко Црвенковски - премиер Владо Бучковски се разгорува политички оган, кој прикриено тлее со месеци. Според досегашните искуства и во амбиентот во кој живеаме, разногласието не придонесува за квалитетно насочување на процесот на реформите на судството, туку дополнително ја поткопува и онака кревката кохабитација, којашто последниве неколку месеци се одвиваше меѓу двете највлијателни политички фигури во земјата. Овој судир на интереси или сфери на влијание доаѓа во мошне чувствителен момент, бидејќи околу името на државава од страна на Грција се зголемува притисокот врз Република Македонија, но и сè повеќе на врата ни тропа прашањето за статусот на Косово. Во такви услови се наметнува политичкото прашање, зошто односот меѓу шефот на државата и премиерот се наоѓа на стаклени нозе? Имено, различните ставови во однос на реформите во правосудството ги кријат намерите за создавање инструменти за контрола на

третата власт, кои можат да се преточат преку уставните измени, а подоцна да се зацврстат преку законската регулатива, која е закочена во собраниските и во владините лавиринти. Истовремено се активира и прашањето за превласт, односно борба за власт во владејачката СДСМ, каде што по смената на Црвенковски од лидерската позиција, многу работи останаа нерасчистени и неразјаснети. Во ваквата статус-кво ситуација се наметнува дилемата, кој всушност раководи со СДСМ, Бучковски или Црвенковски?

Дилемата нема така лесно да се одгатне, иако постојат веродостојни индиции дека сè ова всушност можеби е добро исконструирана фарса, која се темели на претходните искуства, кога името на пратеникот Тито Петковски често пати партијата го користеше за прикриена или божемна внатрешпартииска позиција. Таквите сигнали или игри подоцна се обистинија. Затоа сегашната "конструктивна раштиманост" околу реформите во судството се водат во насока на изнаоѓање на механизам за контрола на судиите, а не кон независно и ефикасно правосудство какво ни е потребно за влез во Европската унија.

Претседателот Бранко Црвенковски ги поддржува активностите на Владата, иако дава дополнување и објаснување за дел од изнесените предлози. Тој нагласува дека досегашното функционирање на судскиот систем и забележаните слабости во работењето на институциите во областа на правдата, од донесувањето на Уставот во 1991 година сè до денес, ја наметнуваат потребата за спроведување реформи во оваа област.

Затоа основната цел на спроведувањето на реформите во судството треба да биде развивање на европските стандарди во сферата на правдата, преку јакнење на независноста на судството и зголемување на неговата ефикасност.

СУДИР МЕЃУ

ПОДДРШКА И ЗАБЕЛЕШКИ

"Судирот меѓу Давид и Голијат" не нè води во квалитетни решенија за темелните реформи во третата власт. Тие нè кочат и ни го одземаат скапоценото време за решавање на наталожените проблеми во правосудството. Поради тоа, различните ставови на претседателот Црвенковски и премиерот Бучковски нè укотвуваат во несигурни води. Во овој момент додека се одвива првата фаза од уставните измени, за шефот на државата не е потребна измена на трајниот мандат на судиите додека, пак, Владата го тврди спротивното. Исто така, претседателот не се согласува со владиниот став дека измените и донесувањето на системските закони од оваа област треба да се донесуваат со просто мнозинство. Затоа своите предлози за уставни измени во правосудството во вид забелешки и ставови ги достави до пратениците. Црвенковски е на иста линија како и експертите за уставно право, со кои неодамна се сретна, а дури потоа го изрази своето мисле-

ње. Дел од експертите кои беа на "кафе - муабет" кај шефот на државата претходно беа ангажирани од Владата, а премиерот Бучковски неумесно им го откажа ангажманот поради изјавите кои ги дадоа за јавноста. Претседателот Бранко Црвенковски не се реши да го искористи своето уставно право за да иницира уставни измени во Собранието, туку своите забелешки, исто така, ги достави на адреса на Владата. Генерално гледано, тој се согласува со предлогот на Владата, но во него тој чувствува опасност од нарушување на независноста на судството и поголемо политичко и партиско влијание врз третата власт. Ваквиот потег на претседателот Црвенковски ѝ се враќа како бумеранг на Владата на РМ, иако од Кабинетот на премиерот постојат обиди за амортизација на тивкиот напад кој им го приреди поранешниот шеф. Премиерот оценува дека предлогот на Црвенковски е добредојден пред да се разгори јавната расправа за насоките кои ги предлага Владата во врска со уставните измени во делот на правосудството. Во соопштението до медиумите се потенцира

дека претседателот ги поддржува активностите на Владата, иако дава дополнително и објаснување за дел од изнесените предлози. Тој нагласува дека досегашното функционирање на судскиот систем и забележувањето на слабостите во работењето на институциите во областа на правдата, од донесувањето на Уставот во 1991 година сè до денес, ја наметнуваат потребата за спроведување реформи во оваа област. Затоа, Црвенковски потенцира дека основната цел на спроведувањето на реформите во судството треба да биде развивање на европските стан-

за судија да биде со ограничено траење како еден вид пробен мандат.

"Стабилноста и трајноста на судската функција е значаен фактор за нивната независност. Квалитетот и совесноста на судиите во извршувањето на нивната функција се критериуми не само за нивно напредување, туку и за останување на судиската функција, така што нема потреба од воведување посебен пробен мандат", нагласува Црвенковски, поткрепувајќи го својот став со едукацијата на судиите и кандидатите за судии, предвидена со Законот за едукација

во кое се нагласува дека се бара и утврдување јасни и прецизни критериуми и постапка за разрешување на судиите. Според претседателот Црвенковски, неопходна е промена на составот и начинот на избор на членовите во Републичкиот судски совет, поради што е потребно мнозинството членови на РСС да бидат судии, избрани непосредно од страна на сите судии во Македонија. Што се однесува до прашањето на работата на Уставниот суд на РМ, претседателот смета дека е потребно да се внесе уставна

"Прашањето на ефикасноста во голема мерка е поврзано со донесувањето на законите како, на пример, Законот за извршување и Законот за парнична постапка, од кои едниот е донесен, а другиот е во владина постапка. Основната причина поради која се предлагаат измени на Уставот, пред сè, иницирани од јакнењето на независноста на судството, и тоа преку начинот на изборот на судии и јавни обвинители", истакна министерката.

Таа посочува дека преку предлогот се даваат насоки, според кои би требало да се

ДАВИД И ГОЛИЈАТ

дарди во сферата на правдата, преку јакнење на независноста на судството и зголемување на неговата ефикасност. Во врска со член 98 од Уставот, Црвенковски смета дека не е потребна промена на двотретинското мнозинство од вкупниот број пратеници за донесување на Законот за судовите.

"Квалификуваното двотретинско мнозинство за донесување на овој Закон е еден од главните столбови на кој се потпира независноста на судството. Сметам дека единствено законите за судските постапки можат да бидат ослободени од квалификуваното двотретинско мнозинство за нивно донесување и тие да се донесуваат со мнозинство гласови од вкупниот број пратеници", истакнува Црвенковски во своите забелешки на предлогот на Владата на РМ, кои го достави до пратениците.

Тој оценува дека предлогот за менувањето на мнозинството за донесување Закон за органите на управата претставува надминување на делокругот на реформи во судството и излегува од контекстот на планираните промени. Според Црвенковски, нема потреба првиот избор

на судиите, кој треба да биде донесен.

Во забелешките на претседателот се потенцира дека со претстојните уставни измени треба на судовите да им се овозможи да одлучуваат врз основа на прецедентното право на меѓународните судски институции. Во рамките на уставните промени, укажува Црвенковски, треба да се прецизира начинот за избор на претседателите на судовите и да се предвиди уставна можност за законско регулирање на критериумите за нивен избор. Околу прашањето за предложениот проширување на надлежноста на јавното обвинителство, шефот на државата оценува дека е потребно гарантирање на независноста и стабилноста на оваа институција.

"Заради обезбедување ефикасност на судството, треба да се направи дистинкција меѓу различните видови казниви дела, како што се, кривичните дела за кои и натаму треба да одлучуваат само судовите и прекршоците за кои покрај судовите ќе можат да одлучуваат и други органи, не исклучувајќи ја при тоа судската заштита", се наведува во соопштението,

основа за законско регулирање на начинот на работа и постапка пред судот. На крајот од соопштението Црвенковски предлага категорично гарантирање на правото на судење во разумен рок, на правото на правично и непристрасно судење, како и на начелото на еднаквост на странките во судските постапки.

ПРЕДЛОГ НА ВЛАДАТА

Министерката за правда Мери Младеновска-Ѓорѓиевска го повтори ставот на Владата пред членовите на Законодавно-правната комисија. Таа истакна дека реформите се прават за јакнење на независноста на судството и за зголемување на неговата ефикасност во работата.

направат промените, а кои ќе следат во натамошната постапка.

"Потребно е рedefинирање на терминот казниви дела, со цел да се овозможи други државни органи, а не само судовите да изразуваат казни за прекршоци, бидејќи со ова сметаме ќе се растоварат судовите од оние предмети, кои сега во најголема мерка ја зголемуваат нивната неажурност. Тоа се прекршоците и извршените предмети", изјави Мери Младеновска-Ѓорѓиевска.

Во однос на прашањето за менување на сегашната уставна одредба за изгласување на Законот со двотретинско мнозинство во престо верифицирано мнозинство, министерката за правда посочува дека во самиот Устав ќе биде наведена и дефи-

нирана постапката за избор и за разрешување на судии.

"Се предлага изборот да биде од страна на независен орган, кој ќе биде составен од најголем број судии, а на овој начин, со намалувањето на мнозинството нема да се овозможат никакви манипулации какви што сега се присутни во јавноста. Ставот на Владата е да се растоварат пратениците од други прашања, почнувајќи од прашањето за избор на судии. Тоа значи дека во Уставот ќе биде дефинирано, кој сè може да биде судија и на каков начин тој ќе се избира", посочува Младеновска-Горѓиевска.

СОБРАНИЕТО ГИ "РАСПНА СУДИИТЕ", ИАКО РЕАЛНОСТА ТОА СЕКОЈ ДЕН ГО ПРАВИ СО НАРОДОТ

на реформите им беше сугерирано дека треба на ваков начин да се зголеми квалитетот на судиите.

"Не постои опасност од влијание на законодавната и на извршната власт, бидејќи

власт, со посебен начин на избор на судиите итн., но како што ова е дадено за контролата на нивното работење, сметам дека ќе биде далеку од независно и пофункционално правосудство. Мислам дека треба да има некои одредби за тоа како да биде контролирано, а таа негова независност на некој начин мора да биде контролирана, но ваквите насоки не треба да се прифатат. Дали тоа треба да се прави преку извештај кој би се поднесувал? Дали Министерството за правда тоа би го правело? Дали Собранието ќе врши одредена оценка? Во оваа насока се и моите сугестии", вели пратеникот Манев.

Според него, прашањето за казниви и неказниви дела

дури 70 проценти се од овој вид прекршоци. За мене тие не се спорни и треба да се решаваат надвор од судот", истакнува Манев.

Во однос на втората точка од предлогот на Владата за уставни измени, која се однесува за потребното мнозинство за донесување на законите од правосудството, пратеникот има негативен став.

"Сметам дека Собранието не треба да се согласи со ваквиот предлог на Владата. Колку и да сакаме да веруваме во чесноста, сметам дека со просто мнозинство или со мнозинство од бројот на пратеници, фактички со 61 пратеник, овој Закон ќе биде менуван. Реално гледано, сепак ќе надвладуваат партиите на власт и тие многу полесно ќе го менуваат Законот. Но, штом ќе се бара двотретинско мнозинство, сепак ќе се донесува со консензус и поретко ќе се менува Законот за судството. Инаку, вака ќе можеме да си играме како што сакаме. Доколку има мнозинство во Собранието, тогаш ќе се менува Законот кога има или кога нема потреба, и затоа сметам дека треба да остане како што е сега", потенцира пра-

ПРОВЕРКА НА СУДИИТЕ

"Нема ништо спорно околу останувањето на трајниот мандат. Но, на некој начин преку пробниот начин се проверува работата на судиите, а тоа единствено оди кон општата цел, која за сите е еднаква, дека на тој начин се оди на зајакнување на професионалноста, стручноста и независноста на судиите и судството", истакнува пратеникот Борис Кондарко.

Со владинот предлог се нудат насоки за менување на трајниот мандат на 'кадиите', бидејќи ако до 1991 година имавме мандат на судии кој им беше ограничен, сега не се нудат некои новини со предлогот.

"Со овие измени кои ги предлагаме, за првиот ограничен избор на судии, се дава можност доколку во овој временски период тие покажат дека квалитетно и стручно си ја вршат својата функција, нивниот мандат ќе премине во траен, а доколку не ги исполнуваат условите кои се предвидени за ваквата функција, тогаш тој ќе им престане", вели министерката Мери Младеновска-Горѓиевска.

Ова прашање постои во повеќе земји, а тоа е решено на најразлични начини. Во земјите во кои се предвидува ваков мандат, а некои од нив сега се или претходно беа кандидати за ЕУ, во процесот

постапката за избор ќе ја врши независен орган во кој претежно судиите ќе бидат членови. Значи, самите судии ќе одлучуваат за квалитет, а не станува збор дека некој од извршната или од законодавната власт ќе може да влијае на тој процес.

Во овој процес најзначајно е прашањето за избор или за состав на РСС. Според реформите, тој треба да одговара на нашите потреби, бројот на нашето население итн., нагласува министерката за правда.

Пратеникот на ВМРО-ДПМНЕ, Ефтим Манев смета дека се потребни уставни измени во делот каде се регулира оваа материја. Но, сепак не се согласува со дел од насоките кои ги предлага Владата.

"Единствени сме само дека сакаме судството да го одделиме од Собранието, од законодавната власт, и тоа да функционира како посебна

ЗАВИСИМЕ ОД ДОБРАТА ВОЛЈА НА ПРАТЕНИЦИТЕ

вршуваат својата судиска функција? Дали нив треба да ги наградиме со доживотен мандат", истакнува Зоран Томиќ.

"Не сакам да зависиме од добрата волја на пратениците и да ги доведеме во прашање ваквите битни клучни реформски зафати. Според мене, тоа е единствената и најбитната причина за ваквиот предлог, кој е содржан во насоките на Владата околу потребното мнозинство за донесување на Законот. Околу мандатот на судиите сакам да поставам контрапрашање: Што ќе правиме со оние судии кои неквалитетно си ја извршуваат својата судиска функција? Дали нив треба да ги наградиме со доживотен мандат", истакнува Зоран Томиќ.

треба да биде надвор од надлежноста на судството.

"Моја идеја е дека прекршоците не треба да одат на суд, особено кога станува збор за сообраќајните дела. Таквите прекршоци ниту во еден момент не се спорни. Ако влеземе во судството, во најголем дел од предметите,

теникот на ВМРО-ДПМНЕ, Ефтим Манев, кој не ги прифати насоките на Владата и за менувањето на трајниот мандат на судиите со пробен, бидејќи според него, има регулатива и начини за нивно разрешување, кое сега на некој сличен начин се прави преку РСС.